

פרק ב נסיך בתוך צפרדע

עבודות הניקיון הכניסו סכום קטן מאוד.

תמרה חישה וישיבה את סך הכנסותיהם המשותפות: המלגה שקיבל בעלה ב'כולל' הקטן שבו למד הייתה בסכום של אלף ומאתיים שקלים. (מזה מורידים אוטומטית את דמי ההסעה עד ה'כולל' וממנו: שמונים שקלים לחודש). בעבודתה השתכרה שלושת אלפים ומאתיים וארבעים שקלים. סך כל ההכנסות: ארבעת אלפים ושלוש מאות ושישים שקלים. במקום קטן ונידח זה, שממילא לא היו בו חנויות יוקרה או מצרכי תפנוקים, נחשב סכום זה כמכובד וכמספיק. אבל תמרה לא רצתה לגור בקרוון כל חייה. היא רצתה לקנות דירה, ולצורך כך חסכה אלפיים וחמש מאות שקלים מדי חודש בתכנית בנקאית מיוחדת. היתרה אפשרה קיום דל ומצומצם.

שמשון לא חסר דבר, והיה בוחן בהשתאות את הקסמים שחוללה תמרה בכסף. רק לעתים נדירות ראה כיצד היו עיניה מצטמצמות ושפתיה נמתחות לפס צר וחתום. אבל משניסה לשאול או להציע עזרה - הייתה ההבעה הטרודה נעלמת כבמטה קסמים, ואותה עליזות מרפרפת שבה לשכון בעיניה.

כעת עבדה חמישה ימים בשבוע בניקיון, משמונה בבוקר עד אחת בצהריים, ומשלוש אחר הצהריים עד שבע בערב. ביום שישי עבדה אצל משפחת וקס, משבע וחצי בבוקר עד שתיים בצהריים ברציפות.

גברת שטרן, מעסיקתה הראשונה, הביטה בה במשך הבוקר הראשון לעבודתה בעיניים קרועות לרווחה. כל עובדות הניקיון שלה עד כה היו נשים מוצקות, מנוסות, בעלות ידי עמל מחוספסות, שבאו מן היישוב הסמוך, וזו, תמרה, נראית צעירה כל כך, בת שמונה עשרה לכל היותר. כפות ידיה עדינות, והיא חסרת כל ניסיון (במו עיניה ראתה הגברת שטרן כיצד ניקתה את החלון במים רבים מדי, ועמלה לאחר מכן לגרוף אותם מתוך המסילות הצרות). אלמלא עזבה ריקה בפתאומיות כזאת, לא הייתה גברת שטרן מספרת על מצוקתה לקופאית שבמרכול, ואישה-ילדה זו לא הייתה פונה אליה לעולם.

אבל משהו יצוק היה בחדשה: החלטיות, עוצמה. הצעירה הזאת נראתה נחושה ללמוד, ולא ידעה שהיא מצויה במקום הראוי לכך. גברת שטרן הייתה הסמכות בענייני ניקיון ביישוב. כל עוזרת חדשה הייתה נבחנת תחילה בביתה, ואם השביעה רצון, מיד התבקשה לבוא ולעבוד אצל שש או שבע עקרות בית נוספות. כשריקה, העוזרת הקודמת, עזבה, נותרו שמונה נשים ממתונות למנקה שתעבור את 'מבחן שטרן', ועכשיו - תמרה זאת! גברת שטרן ידעה לפענח רמזים קטנים. נעלי הבית של תמרה היו טובות, איכותיות וישנות. כאלה היו גם בגדיה. מדי שבת היו השתיים נפגשות בבית הכנסת בתפילת שחרית, מה שהוכיח בעליל כי הזוג הצעיר אינו נוסע לבית ההורים בשבתות, ומן הסתם אינו נתמך על ידם.

האם היא יתומה? גברת שטרן לא שאלה. תמרה עבדה ללא לאות. אחרי חמש שעות הספיקה פחות משהספיקה ריקה בארבע שעות, אבל גם שכרה היה נמוך יותר. גברת שטרן זכרה את הימים הראשונים שלה כמזכירה במשרד של אהרונים ושות', והחליטה. "תוכלי לבוא שוב ביום חמישי?" שאלה כאשר הושיטה לה שטר של מאה שקלים. "זה בסדר, אינך צריכה להחזיר לי את העודף". תמרה הנהנה. "אני אבוא, תודה רבה. תוכלי לומר לי, בבקשה, היכן לא הייתי בסדר, כדי שאשים לב בפעם הבאה?" היא זכרה את מימי, העוזרת האחרונה שלהם, אותה בחורה תימנייה נעימה, צחקנית. מימי אמרה כך לאמא בפעם הראשונה שבה ניקתה אצלם, ואמא אהבה זאת.

גברת שטרן הנהנה. "את עובדת חרוצה, כל השאר כבר יבוא בהמשך". "בבקשה", אמרה תמרה, "מגיעים לי תשעים שקלים, רק רגע", והיא תרה אחר ארנקה בתיק החום הגדול. גברת שטרן נרתעה, היא שנאה עובדות יהירות. "אינך צריכה להחזיר לי עודף", הטעימה. תמרה בלעה את רוקה פעם אחת, ואחר חייכה בביישנות. "תודה רבה", אמרה, "אבוא שוב ביום חמישי. יש לך בית יפה מאוד".

"לעבוד בניקיון אינו ולא כלום בעיני", הרהרה תמרה לעצמה בעודה צועדת לאטה, אבריה נוקשים מן העבודה המפרכת, "אבל אנשים נוטים לבלבל בין עובדת ניקיון לבין מקבצת נדבות!"

לא מעט טעו בה. נשים טובות היו מציעות לה חצאיות שקטנו או דהו, נעלי בית בעלות סוליות משופשפות וכתמי אקונומיקה וחלוקים שיד הזמן ניכרה בהם. תמרה הייתה מעלה אותו חיוך מאונס על שפתייה ואומרת: "תודה, זה בסדר, אני בטוחה שיש אנשים שזקוקים לאלה יותר ממני".

עקרות הבית היו חשות לפתע מבוכה גדולה, וגוערות בעצמן כיצד העזו לפגוע כך במנקה שלהן. "יש בה משהו", סחו זו לזו בשעות אחר הצהריים, על ספסל הגינה הציבורית, "משהו מתנשא. כן, היא מחייכת תמיד ומודה על כל כוס של מים שמגישים לה, והיא נחמדה. תמיד מרגיעה את התינוקות שבוכים אף שאינה צריכה לעשות זאת. אבל היא כזאת – שונה, שתקנית. לעולם אינה מדברת, לא מספרת על עצמה".

היו כאלה שהתקשו להעסיק את שכנתם מן הקרוון הסמוך – והלא כל הקרוונים ביישוב הקטן היו סמוכים זה לזה. אבל היו אחרות, מהן טובות לב, מהן ענייניות, שחפצו בשירותיה של תמרה. תמיד היו כאלה שחקרו אם יש לה, במקרה, יום פנוי לעבודה. "בינתיים לא, אני מצטערת", הייתה תמרה משיבה ומחייכת. כלום לא אמרה לשמשון שאינה מתכוונת להיכשל? אגב, לא הייתה זו האמת לאמתה. תמרה שמרה לעצמה יום חפשי אחד, אלא שהוא לא היה פנוי. להיפך. בימי חמישי הייתה מכבסת, מבשלת בכמות שתספיק לשבוע, כותבת מכתבים להוריה, רוקמת תמונות עדינות, צובעת את משקופי הדלתות בצבע חום כהה, עודרת את האדמה התחוחה שמאחורי הבית במעדר כבד, ומנסה בעשרות דרכים – חלקן בלתי אפשריות לחלוטין – לשוות חן לקרוון האפור שלה.

תחילה הקדישה את יום חמישי לניקוי השבועי. "באמת לא חשבתי שאוכל להרשות לעצמי עוזרת", אמרה לשמשון בשבוע הראשון לעבודתה המלאה, "אבל אתה רואה, העוזרת של כל השכונה תנקה גם אצלי. איזה כיף לי". שמשון חייך ואמר מתוונות: "אבל העוזרת של השכונה לא תנקה את הבית הזה. אני אנקה אותו".

תמרה לטשה בו מבט.

"בימי שישי יש לי חופש", אמר שמשון.

"אבל-" מחתה תמרה.

"בלי אבל", אמר שמשון, וקשיחות כלשהי הייתה בקולו. "את עובדת קשה מדי, ואני יודע לנקות. גם אני יכול לעשות משהו בבית הזה".

כך יצא שדווקא את ביתם היה שמשון מנקה. הוא ידע לנקות, למרות קומתו הקטנה, דמותו הצנומה וידי המרעידות. תמרה הביטה בו באותן פעמים שבהן שבה הביתה בצהרי יום שישי והוא טרם סיים. ישובה הייתה בפנית הכניסה, על הכיסא ישר המשענת שהמתין שם לסוף ניקוי המטבח, מביטה בתנועותיו המהירות והבטוחות. הוא סחט את המטלית בכוח, ניער אותה בשתי תנועות מהירות, חגיגות משהו, ושפשף את מרצפות המטבח בפעם האחרונה, עד היות להן ברק מנצנץ.

כשהייתה תמרה מביטה בו בשתיקה, הייתה מתגנבת ובאה אל לבה הערכה דמומה אל האיש הזה. הוא היה נעים הליכות, פשוט ושתקני. נמוך קומה היה, בעל פנים צנומים ומאורכים, וידיו היו רועדות כתוצאה ממחלה שחלה בה אי אז, בילדותו.

למעשה, לא מחלה גרמה לאותו רעד. כשהיה בן שנה נשמת מידי אמו, כאשר ירדה עמו במדרגות מן הקומה השנייה בבית הישן והעלוב בדרום תל-אביב, הבית שבו גרו כל השנים. פתאום מעדה רגלה על המדרגה הרעועה והיא החליקה, ובניסיונה לייצב את עצמה - נשמת הילד מידיה. תחילה לא בכה אפילו, והאם הנבהלת אימצה אותו אל לבה, מלמלה באוזניו וחשבה שהכול בסדר. אבל אחר הצהריים עלה חומו. רופא הילדים שבמרכז הקהילתי בדק אותו היטב ונענע בראשו. עובדת סוציאלית באה לבקר אותם למחרת היום, וחקרה את האם שוב ושוב לנסיבות המקרה, עד שפקעה סבלנותה. רופא המשפחה שלח אותם שבוע לאחר מכן, לערוך בדיקות ראש מדוקדקות יותר בבית חולים. הבדיקות לא היו מדויקות. מכשירי המיפוי המשוכללים יועדו לחולים עשירים במרפאות פרטיות, לא לבעלי טופס 17 מטעם קופת חולים. אחרי קמיטת מצח מרובה, הגיע טכנאי המעבדה, שעבר על רישומי הבדיקות, למסקנה שמדובר ב'נזק נוירולוגי קל'.

"אין הרבה מה לעשות, גברת", אמר לה, "ואי אפשר לדעת עד כמה זה חמור. תחכי ותראי כשהוא יגדל". לפתע שם לב: "הי, למה רועד הילד, גברת, קר לו?"

היא תקעה בו מבט עוין והתרוממה ממקומה. "לא קר לו", סיננה, "הוא רועד ככה מאז

שנפל, בשביל זה באתי לפה. אבל אתה רק מדבר ומדבר, נוירולוגי-שמוירולוגי".

ומאז היו ידיו רועדות. רעד קל, אבל מורגש ובולט, שנגלה לעיני כל מי שהביט בו, ובעיקר לעיני חבריו בחצר ובגן.

בן ארבע היה כאשר נכנס הביתה יום אחד, סמוק לחיים ושטוף דמע. "אמא!" קרא לאמו, שטרודה הייתה אותה שעה בגיהוץ הר כבסים שאין לו סוף, אותו הביאה עמה מבית המשפחה שאצלה עבדה. "אמא!"

היא פשטה את זרועותיה לעומתו. מעולם לא הייתה עסוקה מכדי לעשות זאת. "למה רק אצלי נשפך המיץ מן הכוס?" תבע לדעת, "למה המכחול זז לי מעצמו על הנייר, אמא?" עננה חלפה על פניה. "מי שואל למה, מותק?" שאלה וגיפפה אותו, כאילו יכולה היא לחצוץ בינו ובין האמת המכבידה.

"אני שואל", ענה במפגיע, "וגם הילדים. הם אמרו לי להחזיק כוס מלאה ושאסור שיישפך, אבל נשפך לי והם צוחקים. למה?"

היא נאנחה וייצבה בזרועות את המגהץ על מגש המתכת של קרש הגיהוץ.

"בוא, אמא תסביר לך, שמשי", אמרה, תוך כדי שהיא פותחת את דלת הבית. "אתה הייתה בן שנה, חמודי, ואמא החזיקה אותך על הידיים וירדה אתך במדרגות - הנה, כאן, רואה? ופתאום כבה האור, והופס - אמא התנדנדה ואתה נפלת מן הידיים שלה. מאז שנפלת מן הידיים של אמא אתה רועד, שמשי". היא משכה באפה באותה צורה שהיה הוא מושך באפו. אלא שכאשר הוא עשה זאת - הייתה גוערת בו.

"אה", אמר הילד ונעץ בה את עיניו האפורות, הנבונות. "אה. אני הייתי בן שנה, ואז הייתי חולה. מאז אני רועד".

"לא היית חולה", תיקנה אותו, מתגברת בקושי על המחנק בגרונה, "אני הפלתי אותך מהידיים שלי, בלי כוונה, שמשי". כביכול התחננה לפניו שיסלח לה.

הוא סלח, הביט בה מוזרות ואמר: "לא. אני הייתי בן שנה והייתי חולה, ומאז רועדות לי הידיים".

ושב והלך למשחקיו, עליז כמעט, וסיפר לחבריו על מחלתו. בערב סיפר על כך לאביו ולאחותו, ואט אט היטשטשו העובדות בזיכרונם של בני הבית.

אמו של שמשון סיפרה לתמרה הכול - על הנפילה ועל אצילות נפשו של זאטוט קטון בן ארבע. סיפרה לה על כך בשיחת טלפון אחת, חצי שעה לאחר ששב שמשון הביתה מפגישתם הראשונה. "אם גם לך הוא ימכור את הסיפור על המחלה, אל תאמיני לו", אמרה האישה המבוגרת. "הוא פשוט נפל לי מהידיים, זהו זה".

תמרה הודתה לה בנימוס והורידה את השפופרת. די היה לה בגילויים חדשים על אודותיו. הוא היה מבוגר ממנה בשמונה שנים, שתקן, מראהו אפרורי, כה שונה מן החתן שהאמינה כי יהיה לה - כה שונה ממה שכולם תיארו לעצמם!

נכון, חודשים אחדים אחרי המפולת הגדולה - היא הקפידה לכנות את השבר הגדול 'מפולת' - היו הוריה חייבים להרחיק נדוד, ולא הייתה להם כל אפשרות הגיונית לקחתה עמם. היה עליה להינשא. היא החליטה לעשות כן - להינשא לבחור הראשון שלא ירצה כסף בכלל.

שמשון היה הראשון. אבל הוא היה בלתי אפשרי. היא ידעה שהמחשבה על נישואין לו מגוחכת, אבסורדית, לא הגיונית. היא, תמרה, תמרה של פעם - הזוהרת, המטופחת,

העשירה, המבריקה, תמרה זו שדבר לא חסר לה, מכישרון ועד שרוך נעל, תינשא לאיש הזה!

היה זה אותו סיפור קטן על ילד בן ארבע בעל ידיים מרעידות, שנטע בה את המחשבה הראשונה שאולי עמוקים הדברים יותר מן הנראה לעין.

"את יכולה לעבור, ויש מים חמים", אמר לה שמשון ביום שישי אחד, השלישי לעבודתה אצל גברת וקס. הוא ישב ומירק את פמוטיה הקטנים ואת הגביע שלו, ושף אותם בכוח בצמר גפן. כלי הכסף בהקו והתיזו ניצוצות על סביבותיהם. "הכנתי גם סלט כרוב לערב". "סלט כרוב!" היא חייכה, "אתה יודע לבשל?"

"סלט כרוב אני יודע לעשות, ודברים אחדים נוספים. אם תבקשי ממני פעם, אראה לך". היא תלתה בו מבט, ואז נעכר סברה. שמשון כבש את הדחף לשאול מה הפעם. ממילא לא תגיד, חשב לעצמו. אלא שטעה.

"החולצה שלך אפורה ומכוערת", אמרה ונאנחה. "הלוואי שיכולתי לקנות לך חולצת מנהלים לבנה עם כפתורים נסתרים וצווארון מבהיק, נוקשה".

"באמת!" שמשון לא ניסה להסתיר את סלידתו, "ומה לדעתך אעשה בחולצה כזאת?" "תלבש אותה. הן יפות", געגועים נשמעו בקולה, "לבנות ומתאימות כל כך, לא הדבר האפור הזה שעליך... באמת, אני אחשוב על משהו".

"אני לא מנהל, תמרה", אמר שמשון בקול מאופק. "שוב ושוב את שוכחת. אינני מנהל כמו אביך, אני סתם אדם פשוט, פועל".

"אתה לא פועל!" אמרה תמרה, "אתה תלמיד חכם!" "אני פועל שלומד גמרא", עמד שמשון על דעתו.

"למה אתה מתעקש לומר זאת?" שאלה בפנים חיוורים. מילותיו פגעו בה, סבורה הייתה שבiodעין הוא מבקש להקניטה.

'הייתי רוצה שתשלימי עם האיש שנישאת לו, שתקבלי אותו כפי שהוא, ולא תדמי שלפנייך נסיך בתוך צפרדע'. הוא לא אמר זאת. המילים המו בתוכו, אבל ידוע ידע שאין השעה כשרה לכך. עדיין לא.

"כדי להבהיר לך שאין לי צורך בחולצות מנהלים".

"אינך צריך להבהיר לי דברים", ציינה יבשות, "חולצה כזאת עולה מאה עשרים דולר". "ולובשים אותה או שמים בוויטרינה?"

סוג זה של הומור נראה לה חסר טעם. "לובשים", אמרה בקצרה. "אבא שלי לובש". הוא התכווץ. "הרצפה יבשה, את יכולה לעבור כבר", אמר לבסוף חלושות.